

GALI MÁTÉ^{ID}

kutatótanár

Mathias Corvinus Collegium

Társadalom- és Történelemtudományi Iskola

e-mail: gali.mate@mcc.hu

Berzeviczy Albert és az 1918–1919. évi forradalmak

Az 1918–1919-es esztendő sorsfordító évek voltak Magyarország történelme szempontjából. E háborús összeomlással, forradalmakkal és ellenforradalommal, valamint vörös-, illetve fehérterrorral súlyosbított időszaknak berzevicei és kakas-lomnici Berzeviczy Albert (1853–1936) volt az egyik kortársa, egyben krónikása.

A Sáros vármegyei dzsentri családban született – és a neves festővel, Szinyei Merse Pállal az édesanyja révén elsőfokú unokatestvériségben álló – egykori kultuszminiszter (1903–1905) és akadémiai elnök (1905–1936) politikai gondolkodása, társadalom- és világlépe a 19. századi konzervatív-liberális eszmerendszerben gyökeredzett. Az 1867-es kiegyezés révén létrejött dualista rendszer feltétlen híve volt, mivel abban látta a szláv és germán népek közé ékelődött magyarság megmaradásának zálogát. Politikai idoljának a néhai kétszeres miniszterelnököt (1903–1905, 1913–1917), gróf Tisza Istvánt tartotta. Éppen emiatt erőteljesen leszűjtotta őt, amikor arról értesült, hogy az őszirózsás forradalom sodrában tisztek és katonák egy csoportja 1918. október 31-én a Hermina úton bérelt villájában meggyilkolta az egykori kormányfőt. Miként a naplójában fogalmazott: „Tisza István halálának tragikumája mélyen megrendített volna, ha nem is fűzött volna hozzá szoros, személyes barátság. Olyan ez, mint egy görög végzetdráma, mert nyilvánvaló, hogy Tisza nem akarta elkerülni, s nem is kerülhette el ezt a sorsot. A tragikumot betetézi az, hogy neki két ideálja volt: a magyar katona és a magyar nép. S magyar katonák ölték meg, és a magyar nép – az ő geszti népe –, mint több felől hallottam, temetésekor mogorva részvétlenséggel fordult el koporsójától. A mi szerencsétlenségünkhöz tartozik az is, hogy legkiválóbb elméink aránylag mindig csak keveset használhatnak a hazának.”¹

^{ID} orcid.org/0009-0009-1189-6694

¹ Gali Máté (szerk.): *Búcsú a Monarchiától. Berzeviczy Albert naplója (1914–1920)*. Budapest, 2015. 229.

Tisza István meggyilkolása után, valamint a kétközpontú állam 1918 őszétől végbemenő összeomlása idején a kormányfői bársonyszékbe került gróf Károlyi Mihályt ezzel szemben az egész kabinetjével együtt alkalmatlannak tekintette Berzeviczy Albert a válsághelyzetben lévő állam vezetésére. Tehetségtelen és felelőtlen politikusoknak ítélte őket, akiknek szerinte az egyik legnagyobb hibája az volt, hogy – miként a mindmáig kiadatlan visszaemlékezésében fogalmazott – „hebe-hurgya” módon leszerelték a frontokról visszatérő katonákat ahelyett, hogy hadsereget toboroztak volna belőlük a haza védelmére.² Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy Berzeviczy állításával ellentétben Károlyiék a leszerelő katonákat nem eresztették teljes egészében szélnek, hanem az arra hajlandókat a nemzetőrség keretében újra felfegyverezték. Ezen testület létszáma 1918. november végi adatok alapján elérte a 90 ezer főt, ami támadó háborúra ugyan nem, de az ország belső rendjének biztosítására alkalmas volt. A kormányzat emellett támogatta a lokális védekező akciókat, továbbá az Erdélyben szerveződő Székely Hadosztály felszerelését is. Azzal azonban Károlyi Mihályék tisztában voltak, hogy az első világháborút végigharcoló, elcsigázott és soknemzetiségű katonaság az antanthatalmak ellenében kevés eséllyel lehetett volna képes eredményesen felvenni a harcot. Új hadsereget szervezni csakis komoly belpolitikai mozgósító programmal lehetett volna. Az „ezeréves határok” jelszava nem volt elég, legfőképpen azért nem, mert 1918–1919-ben sokan még el sem tudták képzelni, hogy mit is jelent majd Trianon. Minden valószínűség szerint a földosztás lett volna megfelelő motiváció, ami szélesíthette volna a kabinet támogatói bázisát, erre azonban végül nem került sor.³

Mivel a kormánynak ütőképes haderő hiányában nem volt megfelelő eszköz a kezében arra, hogy érvényesítse akaratát a régi Magyarországtól elszakadni kívánó nemzetiségekkel szemben, Jászi Oszkár, a kabinet nemzetiségi ügyekért felelős tárca nélküli minisztere arra törekedett, hogy a párizsi békekonferencia 1919. januári megnyitásáig tárgyalás útján ideiglenes megállapodásokat kössön a nemzetiségek vezetőivel. A történelmi Felvidék vonatkozásában területi igényekkel fellépő csehszlovákok budapesti megbízottja, Milan Hodža több megbeszélésen is részt vett Jászival, melyek eredményeként 1918. december 6-án Bartha Albert hadügyminiszter olyan demarkációs vonalban állapodott meg vele, amelyik nagyjából megfelelt a szlovák–magyar nyelvhatárnak. A merészebb területszerző célokkal rendelkező prágai vezetés számára viszont ez elfogadhatatlan volt, ezért Hodžát visszahívták, és Párizsban elérték, hogy az antanthatalmak december 23-án jegyzéket intézzenek a magyar kormányhoz, amelyben a Felvidék kiürítésére szólítottak fel az Ung folyó vonaláig.⁴ A további vérontás elkerülése végett Károlyi a jegyzék tudomásulvétele mellett döntött, a csehszlovák katonaság pedig erre válaszul gyorsan birtokba is vette a demarkációs vonaltól északra eső területeket. Berzeviczét 1918. december 26-án szállták meg.⁵ Az 1919-es esztendő tehát úgy

² Berzeviczy Albert: *Berzeviczei házam története. Családi krónika*. Kézirat, é. n. [1920] 223.

³ Gali Máté: *Károlyi Mihály „bűnei”: vádak és a valóság*. In: Kovács Kiss Gyöngy (szerk.): *Mítoszaink nyomában*. Kolozsvár, 2013. 210–212.

⁴ Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Budapest, 2005. 116–117.

⁵ Berzeviczy: *Berzeviczei házam története*, 224.

köszöntött Berzeviczyre, hogy szeretett Berzevicéje, ahová a szülői ház mellett megannyi emlék is kötötte, és ahová felnőttként nyaranta kikapcsolódni járt vissza a fővárosból, elveszett a hazája számára.

De Berzeviczyt ekkortájt nemcsak az aggasztotta, hogy a csehszlovák mellett a román, illetve a délszláv csapatok is mind nagyobb országrészeinket hajtották az uralmuk alá, hanem az is, hogy Károlyiékát továbbra is alkalmatlannak tartotta az ország vezetésére. Kiváltképpen azután, hogy 1919. január 19-én a kormányrudat a köztársasági elnökké választott Károlyi helyett Berinkey Dénes, a kabinet egykori igazságügyi minisztere vette át. A polgári radikális nézeteket valló Berinkey az öszirózsás forradalom előtt nemzetközi jogász volt, politikai szerepet nem játszott, Berzeviczy ezért a kinevezése után azt írta a naplójába, hogy ő harmincnégy évnyi közéleti pályafutással a háta mögött sem hallott még soha Berinkey Dénes nevű úrról.⁶

Károlyi és kormánya az első világhéget követő teljes szétesés, valamint azzal egyidejűleg a Kárpát-medencében beállt polgárháborús viszonyok közepette eredeti célkitűzéseinek nagy részét képtelen volt megvalósítani. Elmaradt a demokratikus választások megrendezése, elkésett a földosztás megkezdése, és fokozatosan csalatkozniuk kellett a pacifista-wilsonista külpolitikai orientációban is. Mindezek együttesen azt eredményezték, hogy a gróf kezdetben meglévő támogatottsága egyre szűkült, amit Berzeviczy is pontosan érzékelt, hiszen 1919 elején feljegyezte a naplójába, hogy „a hangulat már kezd erősen a kormány ellen fordulni”.⁷ Amikor pedig 1919 februárjában még a köztársasági elnök öccse, gróf Károlyi József is elitélően szólt a bátyja által követett politikai irányról egy székesfehérvári megyegyűlésen, Berzeviczy azt a megállapítását vetette papírra, hogy Károlyiék csak a „parlament nélküli felelőtlen önkénynek, a lelkiismeretlen tékozlásnak, a nemzettagadó internacionalizmusnak és a hatalmi örületnek” a rendszerét tartják fenn.⁸

Néhány héttel ezt követően, 1919. március 20-án a párizsi békekonferencia olyan új, területi követeléseket tartalmazó jegyzéket juttatott el Károlyihoz, amely egy semleges zóna létrehozásáról rendelkezett, melybe beleesett volna Debrecen és az Alföld nem csekély része is. Károlyi ezt az ország létérdekeivel ellentétesnek tartotta, és nem írta alá, hanem másnap a Berinkey-kormány utolsó ülésén bejelentette saját maga és a kormány lemondását, a hatalmat egy tisztán szociáldemokrata kormány kezébe helyezve. A szociáldemokraták balszárnya azonban nem tudta vele, hogy kormányra kerülve egyesülni fognak a Kun Béla vezette Kommunisták Magyarországi Pártjával. Az este folyamán Károlyi beleegyezése nélkül kiáltványt jelent meg, melyben az állt, hogy a köztársasági elnök lemondott, és átengedte a hatalmat a proletariátusnak.⁹ Akkori és későbbi kritikusi szerint a gróf ezzel a lépésével az ország irányítását „átadta” a bolsevikoknak, és így felelősség

⁶ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 235.

⁷ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 236.

⁸ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 239.

⁹ Hajdu Tibor: *Károlyi Mihály. Politikai életrajz*. Budapest, 1978. 328–332.

terheli őt a Magyarországi Tanácsköztársaság létrejöttében. Ezt a vélekedést osztotta maga Berzeviczy Albert is.¹⁰

A magántulajdon szocializálását meghirdető szovjethatalom az első napokban rögvest befagyasztotta Berzeviczy bankbetétjeit, államkövetvényei után nem fizetett hozamot, és a záloglevelei is elvesztették a jövedelmezőségüket. Budapesti hatszobás, nagypolgári lakása, melyben addig a feleségével, Kuzmik Zsófiával lakott, mind szűkösebbé vált számára. Egy március végi lakásrendelet értelmében ugyanis mindössze két szobára tarthattak igényt.¹¹ Kettőbe az Erdélyből menekült Lilian lányuk költözött férjével, míg a másik kettőbe inkább Berzeviczy maga kérte fel lakónak az egyik rokonát, Berzeviczy Emilt, valamint a ház gépészenek családtagját, egy tisztességes iparossegédet.¹²

A Berzeviczy által 1905 óta vezetett Magyar Tudományos Akadémiát a Lukács György filozófus, valamint Kunfi Zsigmond közoktatásügyi népbiztos által irányított kommunista kultúrpolitika „reakciónak”, a hajdani konzervatív-félföldi világ egyik támaszának ítélte, ezért a működését 1919. április 14-én a Közoktatásügyi Népbiztosság rendeletileg határozatlan időre felfüggesztette. Az MTA palotáját a rendőrséget és a csendőrséget felváltó Vörös Őrség rendelkezésére bocsátották.¹³

A sápatag børszíne, illetve többnyire érzelmeiktől mentes viselkedése nyomán „márványarcú ember” néven is emlegetett Berzeviczy tisztában volt azzal, hogy az Akadémiával együtt annak elnöke is a régi rend hívének, azaz nemkívánatos személynek minősül Kun Bélának szemében. Amikor pedig a tanácskormány röviddel a hatalomra jutását követően elvette a lakástelefonját, már biztos lehetett abban, hogy további retorzióktól kell tartania. Az 1919 húsvétvasárnapjáról húsvéthétfőre virradó éjjelen (április 20–21.) aztán Berzeviczyért egy detektív társaságában vöröskatonák érkeztek. Ellenforradalmi szervezkedés – alaptalan – gyanúja miatt letartóztatták, és a Markó utcai törvényszéki épületbe hurcolták.¹⁴ Aznap éjszaka országsszerte politikai érdekből végrehajtott túszejtések sora zajlott. Az államhatalom ezzel próbálta meg elejét venni az ellenforradalmi megmozdulásoknak. A túsok névsorát a lakásjegyzékből, valamint az Országos Kaszinó és a Nemzeti Kaszinó névjegyzékéből állították össze. A listán a bolsevista államsíny előtti elit képviselői szerepeltek: politikusok, hírlapírók, gazdasági vezetők, arisztokraták, egyetemi tanárok stb.¹⁵

Berzeviczy a Markó utcában elsőként ellenforradalmárnak vélt fiatal katonákkal volt összezárva egy cellában, majd három kisstílu bűnözővel. A tömlőcben ugyan csak egy vaságy szalmazsákján aludt, ám az otthonról küldött élelmiszert

¹⁰ Berzeviczy Albert: *A bolsevizmus uralma alatt Budapesten. Naplójegyzetek*. In: Gratz Gusztáv (szerk.): *A bolsevizmus Magyarországon*. Budapest, 1921. 779.

¹¹ A kommün alatti lakásrekvirálások kapcsán bővebben lásd Oláh Gábor: *Lak-hatóság. Az I. világháború hatása a budapesti lakáskérdésre*. Korall, 11. évf. (2010) 40. sz. 146–162.

¹² Berzeviczy: *Berzeviczei házam története*, 225–226.

¹³ Heinrich Gusztáv (szerk.): *Akadémiai Értesítő*. 30. köt. Budapest, 1919. 220.

¹⁴ Berzeviczy: *A bolsevizmus uralma alatt Budapesten*, 758–759.

¹⁵ Bödök Gergely: *Vörös húsvét. A tanács hatalom útszai*. Rubicon, 26. évf. (2015) 3. sz. 62–75.

fogyaszthatta, így nem kényszerült a rossz minőségű rabkosztra. A második napon az épület másik szárnyába szállították át, ahol több régi, szintén rabsorsa jutott ismerősével találkozott, például gróf Festetics Pál magyar királyi főkamarsmesterrel. Berzeviczynek jól esett társalognia velük, később azonban kiderült, hogy többen vannak, mint amennyi fekhely a rendelkezésükre áll. Berzeviczy ezért egy rongyos szalmaszákon feküdt a nyirkos padlón. A rabok beszélgetéssel, illetve a *Népszava* – a tanácskormány hivatalos lapja – olvasásával töltötték idejüket a zárkában. A negyedik nap (április 24.) estéjén egy börtöntiszt lépett a cellájukba, és felolvasta többük, köztük Berzeviczy nevét is. A börtönőrök ezután kivezeték a listán szereplőket a folyosóra, majd egy irodába kísérték őket, ahol közölték velük, hogy szabadok. Erről tanúsítványt is kaptak, melynek átadásakor az ifjú kézbesítőfiú közölte Berzeviczyvel, hogy a kiszabadulását Kunfi Zsigmondnak köszönheti.¹⁶

Berzeviczy megpróbáltatásai itt azonban még nem értek véget. Május első felében előbb egy lakásrekviráló-bizottság majdnem elvette a maradék két szobájából az egyiket, később pedig a feleslegesnek ítélt fehéreneműt kellett beszolgáltatnia a Vörös Hadsereg számára. Az újabb letartóztatástól tartva családja tanácsára a hónap végén egy hétig sógora, Kuzmik Pál sebész és egyetemi tanár Múzeum körúti lakásában bujkált. A kommünnel kapcsolatos emlékeiről írt memoárjában jegyezte fel, hogy május legvégén úgy érezte, „Se éjjel, se nappal nyugtom nincs; éjjel mindig lessük, hogy a körúton száguldó autók valamelyike nem áll-e meg lakásom előtt, nappal pedig minden csengetésre fölrezenünk; vajon nem lakásrekvirálást vagy házkutatást jelent-e?”¹⁷ 1919. június 9-én, pünkösdhétfőn újabb túszejtésekről értesült. Fanyar humorral állapította meg, hogy számára úgy tűnik, a „szovjetkormány a kereszténység nagy ünnepnapjait tömeges elfogatásokkal szereti megülni”.¹⁸

Május–június folyamán a megszaporodó „ellenforradalmi” cselekmények (vasutassztrájk a Dunántúlon, parasztfelkelés Kalocsa környékén, a Ludovika Akadémia tisztképző növendékeinek és a dunai flottilla hajóinak lázadása a fővárosban stb.) már jelezték, hogy az infláció, az általános áru- és nyersanyaghiány, az elmaradt földosztás, a nem kielégítő szociális intézkedések, az erőszakos rekquirálások, illetőleg az elharapódzó vörösterror miatt a magyarországi Tanácsköztársaság a hátszágát elvesztette. Kun Béla ekkor a rendszere mellől elpártoltak visszahódítását egy nagy katonai győzelemmel remélte elérni. Célpontul a Tiszántúlt megszállva tartó Románia hadereje szolgált. A Vörös Hadsereg offenzívája július 20-án indult meg, azonban a nagy túlerőben lévő ellenséges csapatokkal szemben néhány nap alatt összeomlott. A románok ellentámadásba mentek át, üldözőbe véve a rendezetlenül nyugat felé menekülő, felbomlóban lévő magyar erőket. A Forradalmi Kormányzótanács felismerte a helyzete reménytelenségét, 1919. augusztus 1-jén lemondott, az ország irányítása pedig egy mérsékelt szociáldemokrata politikusokból álló kabinet kezébe került, melynek élén a proletár-

¹⁶ Berzeviczy: *A bolsevizmus uralma alatt Budapesten*, 759–763.

¹⁷ Berzeviczy: *A bolsevizmus uralma alatt Budapesten*, 764–768.

¹⁸ Berzeviczy: *A bolsevizmus uralma alatt Budapesten*, 769.

diktatúra 133 napja alatt szerepet nem vállaló Peidl Gyula állt. A Tanácsköztársaság vezetői családtagjaikkal együtt még aznap késő este különvonattal Bécsbe menekültek a felelősségre vonás elől, mivel a baloldali osztrák kormány politikai menedékjogot biztosított számukra.¹⁹

Berzeviczy a Tanácsköztársaság bukását gyakorlatilag „felszabadulásként” élte meg, mert a magyarországi kommunistákat döntő többségében tehetségtelen, korrupt és hazafiatlan társaságnak tartotta, akik csak a Károlyi-kabinet tehetetlenségét kihasználva kerülhettek hatalomra: „Abban a társaságban, amely a körülmények szerencsétlen találkozása, az antant elvakult igazságtalansága, a magyar nemzetnek a kétségbeeséstől való fásultsága s a március 21-iki forradalmat megelőző kormány könnyelműsége vagy gyávasága következtében a hatalmat ez országban magához ragadta, közveszélyes örültek mellett voltak kétségkívül nagytehetségű, nem közönséges készülségű s értékes energiával bíró emberek is; voltak végül meggyőződésnélküli korrupt alkalmazkodók és kapaszkodók; de egy dologban megegyeztek mind: hogy nem volt se lelkiismeretük, se hazafiságuk. S azonkívül volt még egy uralkodó jellemvonása ennek a kormányzatnak, amely szomorúan különbözteti meg más, talán vérengzőbb, talán még kártékonyabb terroristák uralmától, az, hogy minden igazi, tiszta fanatizmus híján az ügyis rövid idejűnek ígérkező hatalom minél teljesebb kiélvezésére s mindenekfölött minél több pénz összeharócsolására irányult. Uralkodjunk és zsebeljünk! ezt a jelszót lehetett volna a magyar szovjetház kapujára írni.”²⁰

A Tanácsköztársaság összeomlását követően Berzeviczy nem tért vissza a politikai életbe, holott 1881 és 1918 között országgyűlési képviselő volt. Habár 1919 októberében felkérést kapott, hogy fogadja el a nem sokkal korábban megalakult Országos Nemzeti Párt nevű, konzervatív-liberális polgári párt elnöki tisztségét, ezt elutasította, aminek az egyik legfőbb oka az volt, hogy a szervezet elnökségében helyet kapott az a Lovász Márton, aki egy ideig a Károlyi-kormány kultuszminisztere volt, vele pedig nem kívánt egy pártban politizálni.²¹

Pártpolitikai szerepet az 1936-ban bekövetkezett haláláig már nem töltött be. Egy 1924-ben adott interjújában azzal indokolta háttérbe vonulását, hogy nincs „most olyan párt az országban, amelyikben én, az elveimmel, elférnék”.²² Informális egyeztetéseket viszont továbbra is folytatott politikusokkal, köztük 1919 novemberének első napjaiban Sir George Clerk brit diplomatával, akit a párizsi békekonferencia 1919 októberében azért küldött Magyarországra, hogy előmozdítsa egy tárgyalóképes magyar kormány megalakítását. Vele közölte, hogy ameddig az ország megcsonkítva, a románok, csehszlovákok, szerbek és franciák által részben megszállva, államfő és parlament nélkül áll, addig lehetetlen lesz olyan kormányt alakítani, amelyet a békekonferencia és az egymással acsarkodó magyar

¹⁹ Romsics: *Magyarország története a XX. században*, 132.

²⁰ Berzeviczy: *A bolszevizmus uralma alatt Budapesten*, 780–781.

²¹ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 244.

²² Szomaházy István: *Novellistából politikus, miniszter és az Akadémia elnöke. Beszélgetés a jubiláló Berzeviczy Alberttal*. Az Est, 1924. december 5. 7.

pártok is elfogadnának. Hazánk állami szuverenitásának és önrendelkezési jogának visszaszerzése érdekében azt tanácsolta, hogy az antant nevezzen ki ideiglenes kormányzót Magyarország élére. Lehetőleg idegen származásút, mivelhogy „házánkban ez idő szerint nincs olyan államférfiú, kinek tekintélye előtt az egész nemzet szívesen meghajolna, s aki az Entente bizalmának is megfelelő lenne”. A kormányzó bízson meg kormányalakítással egy valamennyi jelentős politikai erő képviselőit egybefogó koncentrációs kabinetet. Ez a kormány érje el a román csapatok kivonását az országból, majd az általános szavazati jog alapján írjon ki választásokat, és kössön békét az antanttal. A választások után összehívott országgyűlés ratifikálja a békét, válasszon új államfőt, és döntsön az államforma kérdésében. Az államformát illetően kifejtette, hogy a magyar nép mindig is királyságpárti volt, és az is lesz. Az újonnan alakult szomszédos államokra való tekintettel azonban egyelőre jobbnak látná a köztársasági államforma fenntartását. Berzeviczy szerint Clerk nagyon érdekesnek tartotta okfejtéseit, és ígéretet tett arra, hogy beszámol majd róluk Párizsban.²³

Az antant végül a kormányzói tisztség betöltése kapcsán mégsem egy idegen származású személy, hanem Horthy Miklós, az Osztrák–Magyar Monarchia hadiflottájának utolsó főparancsnoka oldalára állt, aki egyik párthoz sem tartozott, élvezte az első világháborúban győztes hatalmak – különösképpen Nagy-Britannia – bizalmát, és az ország fegyveres ereje felett rendelkezett. A korábbi altenger-naggyal Berzeviczy 1920 februárjának utolsó napjaiban a Nemzeti Kaszinóban találkozott. Beszélgetésbe elegyedtek a politikai helyzetet illetően, ami után Berzeviczy így számolt be benyomásairól a naplójában: „Horthy általában – úgy látom – derék katona, kétségkívül jeles seregszervező, okos ember és lángoló hazafi, ki bámulatosan meg tudta nyerni a katonaság és a nép bizalmát, de politikai dolgokban tájékozatlan, s alig képes magának azokra nézve önálló véleményt formálni. Egész programja a bolsevizmus letörésében merül ki, ez szükséges, de nem elég egy lerombolt állam és nemzet fölépítésére.”²⁴

Kettejük találkozásaikor az már többé-kevésbé eldöntött tény volt, hogy a nemzetgyűlés Horthy Miklóst államfővé választja. Erre hivatalosan 1920. március 1-jén került sor. Ekkor sokan, köztük Berzeviczy Albert sem sejtette, hogy Horthy politikai pályája meddig tart majd, s hogy onnantól kezdve végül negyedszázadon, egy utóbb róla elnevezett korszakon keresztül áll majd Magyarország élén.

Albert Berzeviczy and the revolutions of 1918–1919

One of the witnesses of the events which followed the collapse of the historic Hungary was Albert Berzeviczy. Before the last hours of the state in 1918, he had been a prominent politician in the Hungarian parliament. At the time of the Aster Revolution, he retired from the political life. He did not support the new Hungarian prime minister Count Mihály Károlyi, since he believed that the Count was a talentless and weak-handed leader, who disarmed the Hungarian army at the end

²³ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 246–248.

²⁴ Gali (szerk.): *Búcsú a Monarchiától*, 257.

of the First World War, and did not defend our borderlines against our enemies, for example the Romanians, Serbs, and Czechoslovakians. After the downfall of Mihály Károlyi – on 21st March 1919 – Berzeviczy became the enemy of the new regime, the bolshevist Hungarian Soviet Republic. In the eyes of the Bolsheviks, he was a representative of the old state order. At Easter of 1919, he was arrested and imprisoned for four days. After being set free, he lived in his own flat in the Hungarian capital city, but in May he hid in his brother-in-law's flat for a week. The collapse of the Hungarian Soviet Republic was “a liberation” for him. He wrote in his memoirs that in his opinion the bolshevist regime was an irreligious, unpatriotic, and totally corrupt system. After “the liberation,” in February 1920 he met the most important leader of the counterrevolution, Miklós Horthy for the first time. It seemed to Berzeviczy that Horthy was a talented soldier and warlord, however, he was not skilled enough in political matters. At that time, little did he know that Miklós Horthy was to become the governor of Hungary for 24 years (1920–1944).